

V. Holovchenko, Doctor of Political Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

UKRAINE AND TRENDS OF THE INTERNATIONAL SITUATION' DEVELOPMENT: A GLOBAL CONTEXT

The article deals with basic concepts of the contemporary international relations analysis and determines perspective vectors of the Ukrainian participation in its. It is proved that the system of international relations in the modern world has very complex structure and typology or any definition only conditionally displays international realities. The basic trends in the development of post-bipolar world's international relation are formulated.

Key words: globalization, foreign policy, international relations, modernization, trends.

УДК 327 (BRICS).

М. Зайцева, здобувач
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

КОНЦЕПТ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ У СТРАТЕГІЇ КРАЇН БРІКС

Проаналізовано безпекову складову взаємодії Бразилії, Росії, Індії, Китаю та ПАР у рамках об'єднання БРІКС та визначено підходи країн-членів до співпраці у сфері міжнародної безпеки; також встановлено, що країни БРІКС розглядають форум як інструмент зміцнення власного міжнародного авторитету та як перспективу поглиблення багатосторонніх відносин.

Ключові слова: БРІКС, Бразилія, Російська Федерація, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка, міжнародна безпека.

Постановка проблеми. Глобалізація сприяє зростанню впливу окремих центрів та акторів міждержавної взаємодії, що призводить до виникнення загальносвітових структур, які можуть стимулювати процеси політичної консолідації та розширювати простір міжнародної та регіональної безпеки. На початку XXI століття відбулась структурна криза системи міжнародної безпеки, що призвело до потреби переосмислення концептуальних і методологічних засад міжнародного співробітництва та виявлення чіткої диференціації пріоритетів світової, регіональної і національної політики щодо сучасних викликів і загроз. Внаслідок еволюції наукових підходів як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників до міжнародного безпекового співробітництва нині існує потреба ґрунтовного дослідження сучасних форм глобального управління на прикладі країн БРІКС задля оцінки місця і ролі безпеки у сучасній системі міжнародних відносин.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема формування неінституціональних структур глобального управління в сучасному світі та стратегії п'ятистороннього співробітництва у форматі БРІКС присвячено дослідження зарубіжних учених, серед яких варто виділити Д. Уілсона і Р. Пурушотгамана (2003), Дж. О'Ніла (2007), С. Ахмеда та А. Келстона (2009), І. Валлерстайна (2013). Російські дослідники О. Ківа (2010), Р. Грінберг (2012), К. Пелевіна (2013), С. Коршунов (2013) досліджують політико-економічні процеси поглиблення інтеграційних відносин між країнами БРІКС. Роботи українських учених С. Шергіна, М. Рижкова, Є. Макаренко, А. Філіпенка, М. Фесенка, Л. Самойлової, В. Романової, Т. Кузьмича, М. Пасмор, К. Каймашнікової присвячені аналізу політичного, економічного та інформаційно-безпекового співробітництва країн об'єднання. Подальший аналіз безпекової парадигми глобального розвитку дозволить з'ясувати нові закономірності підтримки міжнародного миру і стабільності.

Мета статті – проаналізувати етапи взаємодії країн БРІКС у сфері міжнародної безпеки. Завдання статті: виявити особливості безпекової політики об'єднання з урахуванням національних стратегій.

Виклад основного матеріалу. Об'єднання БРІКС з'явилося у 2001 році в доповіді фінансового аналітика Дж. О'Ніла, який об'єднав чотири держави у групу країн, що швидко розвиваються (БРІК – Бразилія, Росія, Індія та Китай). Перша зустріч заступників міністрів закордонних справ на рівні держав БРІК відбулася у 2005 році, а у 2006 році було продовжено поглиблення

практичного співробітництва між державами. До 2009 року подальші зустрічі глав зовнішньополітичних відомств та їх представників відбувались на рівні взаємодії міжнародних установ ООН. Перша офіційна зустріч глав країн БРІК відбулася в Росії 2009 року, а після приєднання Південно-Африканської Республіки у 2011 році об'єднання отримало назву – БРІКС. Крім економічного виміру взаємодія у рамках об'єднання послідовно перейшла у міжнародно-політичну співпрацю, яка зосереджена на міжнародних економіко-політичних проблемах, торговельній політиці, фінансових питаннях, проблемах енергетичної та екологічної безпеки, співпраці у космічній галузі [1]. Проте поглибленню співробітництва у сфері міжнародної безпеки перешкоджають територіальні протиріччя між КНР та Індією, технологічний розрив з розвиненими країнами та військова перевага країн північноатлантичного альянсу.

Формат взаємодії країн БРІКС у сфері міжнародної безпеки відбувається у рамках щорічного саміту, неформальних зустрічей лідерів під час зустрічі глав держав і урядів країн "Групи двадцяти", зустрічей Високих представників з питань національної безпеки та робочої групи з питань міжнародної інформаційної безпеки, а також за потреби у рамках зустрічей міністрів закордонних справ, міністрів фінансів, міністрів економіки і торгівлі, міністрів охорони здоров'я, міністрів науки і технологій та міністрів сільського господарства [2].

Одним з аспектів діяльності БРІКС є розширення стратегічного співробітництва у сфері міжнародної безпеки через вирішення проблем у сфері фінансової, технологічної, екологічної, продовольчої та інформаційної безпеки. На міжнародному рівні країни декларують зацікавленість у зростанні ролі ООН, вдосконаленні механізмів багатосторонньої дипломатії щодо боротьби з глобальними викликами та загрозами. У документах самітів БРІКС завжди містяться положення щодо питання реформування ООН, включаючи Раду Безпеки, так як Китай і Росія підтримують прагнення Бразилії, Індії та Південної Африки стати постійними членами Ради Безпеки ООН [3].

У сфері міжнародної та регіональної безпеки країни БРІКС займають однакові або схожі позиції щодо підтримки регіонального балансу сил на Близькому Сході та Африці, а також засуджують тероризм у всіх його формах і проявах, тому виступають з пропозицією прийняття конвенції ООН у сфері боротьби з міжнародним тероризмом. Об'єднання БРІКС декларує потребу за-

побігання терористичним актам та знищення джерел його фінансування, тому держави поглиблюють співпрацю у тресторонньому форматі Росія-Індія-Китай та на рівні Шанхайської організації співпраці та Асоціації держав Південно-Східної Азії.

У сфері міжнародної економічної безпеки країни БРІКС наголошують на потребі формування оновленої концепції світової фінансової системи на основі "Групи двадцяти", яка розглядається у якості ефективнішого представницького форуму в порівнянні з іншими подібними форматами. Також країни БРІКС виступають за перегляд квот у МВФ і Світовому банку, до того ж у рамках об'єднання розробляються проекти допомоги країнам, які розвиваються задля забезпечення глобальної економічної безпеки [3].

Нині відбулось декілька зустрічей Високих представників країн БРІКС із питань національної безпеки, зокрема перша та друга наради пройшли у рамках щорічних засідань країн-членів – у березні 2009 року в Росії та у квітні 2010 року до другої зустрічі на вищому рівні в Бразилії. Третя зустріч Високих представників країн БРІКС із питань національної безпеки відбулась в Індії у січні 2013 року, а у грудні 2013 року проведено четверту зустріч у ПАР. Також представники країн БРІКС з питань національної безпеки зустрічались на нарадах, організованих Росією впродовж 2010-2013 років у рамках щорічних міжнародних зустрічей представників високого рівня з питань безпеки [4; 5].

Третя зустріч Високих представників країн БРІКС із питань національної безпеки (Індія, 2013 р.) стала першою окремою зустріччю, оскільки попередні наради проводились лише у рамках самітів глав держав. Під час перемовин було обговорено загальні міжнародні проблеми, ситуацію на Близькому Сході і в Північній Африці, питання інформаційної безпеки, можливості протидії міжнародному тероризму та боротьби з морським піратством. Під час третього засідання відбулась двостороння китайсько-індійська зустріч щодо проблем, які становили взаємний інтерес [6].

Упродовж четвертої зустрічі представників країн БРІКС з питань національної безпеки (ПАР, 2013) сторони обмінялися судженнями щодо поточної ситуації у сфері міжнародної та регіональної безпеки, боротьби з тероризмом, захистом інформації у мережі інтернет, безпеки транспортних перевезень, а також проблем в Сирії, Афганістані, Ірані та Африці. На зустрічі були прийняті рішення, спрямованні на підтримку спільної концепції взаємодовіри, рівності та співпраці, участі у розробці міжнародних норм щодо миру та стабільності, зміцнення координації та співробітництва у сфері безпеки через поглиблення взаємодії у сфері стратегічної безпеки. Держави-учасниці одноставно висловили переконання щодо потреб зміцнення внутрішньої взаємодії та співпраці країни БРІКС задля розширення глобального впливу, мирного врегулювання міжнародних і регіональних проблем, захисту міжнародного миру і безпеки, також на засіданні було прийнято рішення щодо створення Робочої групи країн БРІКС з проблем мережевої безпеки [7].

На двосторонніх китайсько-індійських зустрічах, які пройшли у рамках четвертої зустрічі, досягнуто консенсусу щодо нового проекту стратегічної співпраці через зміцнення міжнародного та регіонального співробітництва, будівництво економічного коридору Бангладеш-Китай-Індія-М'янма, проведення міжурядових переговорів щодо двосторонньої регіональної торговельної угоди, розширення механізму консультацій і координації дій у прикордонній сфері, святкування року китайсько-індійської дружби, присвяченого 60-річчю проголошен-

ня п'яти принципів мирного співіснування [8]. Також Китай та Росія домовились взаємодіяти та здійснювати консультації щодо зміцнення співпраці у сфері безпеки, спільно боротися з транснаціональною злочинністю, захищати безпеку двох країн, регіональний мир і стабільність та поглибити взаємодію в рамках ШОС, БРІКС, АСЕАН та інших світових форматів задля підтримки міжнародної та регіональної безпеки [9].

Отже, особливістю взаємодії країни БРІКС у сфері міжнародної безпеки є те, що вони розташовані на різних континентах, тому загрози їхній безпеці можуть й не співпадати. Також серед країн-членів БРІКС не існує однозначного лідера, який би формував принципи спільної безпекової політики, тому країни БРІКС здійснюють самостійну зовнішню політику, наголошуючи на принципах національного суверенітету, який передбачає збереження свободи у військово-політичній сфері.

Позиції країн БРІКС у сфері міжнародної безпеки.

Бразилія. Проблеми поглиблення інтеграції країн БРІКС у сфері міжнародної безпеки, на думку бразильських експертів, пов'язанні не з наявністю протиріч між учасниками, а з прагненням кожної країни керуватися власними стратегіями розвитку, а тому існує потреба у розширенні схожих інтересів. Не співпадають інтереси всередині країн БРІКС щодо питання надання статусу постійного члена у Раді Безпеки ООН, оскільки взаємодія Бразилії у чотирикутнику Бразилія-Індія-Японія-ФРН не дозволяє державі стати членом РБ ООН, тому зниження активності у "четвірці" може дозволити державі скорегувати позицію Китаю через взаємодію у рамках БРІКС і досягти згоди Росії, яка наполягає на не перегляді статус-кво п'яти постійних членів Ради Безпеки. Також експерти прогнозують, що у рамках об'єднання БРІКС може розвинути "криза ідентичності" внаслідок формування альтернативних підходів до питань демократії та захисту прав людини, зокрема дотримання принципів представницької демократії Бразилією, Індією та ПАР може вплинути на їх зовнішньополітичні інтереси, хоча країни продовжать поглиблювати взаємодію задля перегляду їхнього статусу у міжнародно-політичних процесах, при реформуванні міжнародних фінансових структур та обранні в постійні члени Ради Безпеки [10; 11].

Щодо ядерної зброї Бразилія також займає протилежну позицію у порівнянні з Росією, Китаєм та Індією як ядерними державами, зокрема підтримує міжнародні пропозиції щодо значного обмеження подальшого розвитку ядерних технологій у країнах, які ними володіють, та недопущення появи нових ядерних країн. У сфері екологічної безпеки також існують протиріччя між країнами-учасниками БРІКС тому, що позиція Росії співпадає з позицією розвинених країн, які не визнають особливої відповідальності за забруднення навколишнього середовища та відрізняється від думки інших учасників формату, тому країни не поспішають з розробкою єдиної стратегії БРІКС у сфері захисту навколишнього середовища [10; 11; 12].

Основні суперечності між країнами-учасниками БРІКС стосуються економічної безпеки та торговельно-економічних відносин, оскільки з дванадцяти невирішених питань, які Бразилія виносить на розгляд Світової організації торгівлі, вісім пов'язанні з Китаєм, серед яких експансія китайських товарів як на внутрішньому, так і на південноамериканському ринках, заниження Китаєм курсу національної валюти юаня, відмова КНР збільшувати імпорт готових виробів з Бразилії тощо. Бразильські аналітики вважають, що глобальні економіко-політичні інтереси Китаю є набагато ширшими, ніж зацікавленість у взаємодії в рамках БРІКС, тому Бразилія змушена посилити державну підтримку національ-

ної бізнесової діяльності та розробити гнучку економічну стратегію [10; 12].

Бразильські експерти зазначають, що у перспективі найбільшу користь від діяльності БРІКС може отримати саме Бразилія, якщо буде сприяти розширенню міжнародно-політичної присутності форуму на світовій арені. Об'єднання БРІКС потрібно використати для збільшення міжнародної присутності Бразилії, а через зустрічі у рамках форуму потрібно розширити двосторонні відносини особливо в інвестиційній та нафтовій сферах, тоді як у рамках національної зовнішньополітичної стратегії взаємодія у рамках БРІКС повинна бути важливішою у порівнянні з іншими відносинами, тому Бразилія повинна виступати проти розширення об'єднання, оскільки це може призвести до зменшення ролі не лише інтеграційної групи, але й самої Бразилії [12]. У цілому Бразилія виступає за поглиблення політико-економічної інституалізації об'єднання БРІКС задля формування на основі групи майбутнього світового економічного та політичного порядку, в якому вона зможе посилити власний міжнародний вплив.

Російська Федерація. Концепцію участі Росії в об'єднанні БРІКС затверджено у лютому 2013 року, зокрема в ній наголошено, що Російська Федерація виходить з того, що в форматі БРІКС не передбачено розгляд питань військово-політичного характеру і створення механізмів співпраці у військовій галузі. Тому основними цілями РФ у сфері міжнародної безпеки на рівні БРІКС є узгодження позицій щодо нерозповсюдження зброї масового ураження, врегулювання регіональних конфліктів та підтримка регіональної стабільності; вироблення єдиних або близьких підходів до протидії міжнародному тероризму, що передбачає співробітництво з метою зміцнення координуючої ролі ООН у сфері боротьби з міжнародним тероризмом, виконання Глобальної контртерористичної стратегії ООН, здійснення норм універсальних антитерористичних конвенцій, суворого дотримання положень відповідних резолюцій Ради Безпеки ООН; вироблення спільних позицій з питань боротьби з тероризмом при контактах з Лігою арабських держав, Організацією ісламської співробітництва, Африканським союзом та іншими регіональними організаціями; забезпечення міжнародної інформаційної безпеки через зміцнення співробітництва у протидії використанню інформаційно-комунікаційних технологій у військово-політичних, терористичних і кримінальних цілях, а також в цілях, що суперечать забезпеченню міжнародного миру, стабільності і безпеки тощо [13; 14]. Російська Федерація виступає за поглиблення інституалізації БРІКС через створення постійного секретаріату та розвиток зовнішні зв'язків об'єднання через діалог з провідними країнами, що розвиваються, спеціалізованими установами системи ООН, а також з регіональними організаціями.

Індія. Здійснюючи багатовекторну дипломатію, Індія розглядає в якості одного з пріоритетних партнерів США особливо у сфері міжнародної безпеки, атомної енергетики, торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва. Також керівництво Індії виступає за інституалізацію "Групи двадцяти", поглиблення тресторонньої взаємодії Росія-Індія-Китай та розширення співробітництва у рамках об'єднання БРІКС. Індія виявляє зацікавленість щодо діяльності ШОС та проводить політику зміцнення взаємодії по лінії "Південь-Південь" шляхом розвитку співробітництва в рамках механізму ІБСА (Індія-Бразилія-ПАР), одночасно індійське керівництво докладає максимум зусиль щодо надання державі місця постійного члена Ради Безпеки ООН [15]. Проте на державному рівні не

прийнято єдиної стратегії Індії щодо співробітництва у рамках БРІКС, хоча за допомогою поглиблення взаємодії на рівні об'єднання держава може закріпити регіональні лідерські позиції.

Китай. У травні 2014 року в Пекіні вперше опубліковано дослідницький звіт про національну безпеку, в якому зазначено, що внаслідок розширення і поглиблення інтересів Китаю за кордоном країна буде стикатися з великими ризиками у сфері міжнародної безпеки. Тому основними цілями стратегії національної безпеки є формування мирного і стабільного навколишнього середовища, захист суверенітету і незалежності, запобігання війнам і здатність контролювати виникнення кризових ситуацій. У зв'язку з напруженою геополітичною ситуацією в директивах КНР звертається увага на довгострокове зміцнення оборонного потенціалу держави та розвиток збройних сил як інструменту підтримки внутрішньополітичної стабільності [16; 17]. Формат БРІКС розглядається китайським керівництвом як інструмент розширення участі держави в міжнародних відносинах, що дозволить провести реформування міжнародної системи і посилити міжнародно-політичну взаємодію держави.

Південно-Африканська Республіка. Участь в об'єднанні забезпечує можливість збільшення політичної міці держави, як на континенті, так й у світі. Південноафриканські експерти розглядають БРІКС не тільки як економічне об'єднання, але й потенційну міжнародно-політичну силу, яка дозволить підтримувати відносини з традиційними геополітичними акторами та розвивати новітні зв'язки з іншими країнами. Також вони вважають, що у перспективі відбудеться поглиблення співпраці інших членів БРІКС з країнами африканського континенту через реалізацію галузевих проектів БРІКС у рамках програми НЕПАД та підтримку миру і безпеки в Африці шляхом проведення миротворчих операцій або виконання функцій посередника на переговорах при врегулюванні конфліктів [18].

Країни-учасниці БРІКС розглядають співробітництво у сфері міжнародної безпеки у якості інструменту створення міжцивілізаційної системи міжнародних відносин, яка може сприяти зміцненню миру і стабільності на основі дотримання принципів суверенітету і територіальної цілісності інших держав. Головним форматом співпраці залишається активна взаємодія держав у рамках ООН, при цьому перспективи подальшої взаємодії залежать не лише від політичної волі кожного з учасників форуму, але й від досягнення міжкультурного порозуміння між ними.

Висновки. Спостерігається тенденція до поглиблення політико-економічної взаємодії в рамках БРІКС, проте у сфері міжнародної безпеки країни учасниці будуть продовжувати дотримуватися положень національних безпекових стратегій внаслідок існування об'єктивних територіальних суперечок між країнами-учасницями та диференційованого підходу до співпраці з іншими геополітичними центрами сили. Хоча у липні 2014 року на черговому саміті БРІКС у Бразилії відбулась глибша інституціональна трансформація об'єднання, що пов'язано з нинішньою міжнародною діяльністю учасників об'єднання. У цілому Бразилія розглядає співпрацю у рамках БРІКС як можливість розширення власного міжнародно-політичного впливу за межі Південної Америки, зокрема в Африці. Для Російської Федерації – формат БРІКС дозволить підтримувати власний геополітичний статус через співробітництво з третіми країнами та протидіяти внутрішньому економічному спаду. За допомогою діяльності у рамках БРІКС Індія намагатиметься створити позитивний образ держави у регіоні та здобути військово визнання. Китай розглядає членство у БРІКС як інструмент підтримки власного світового

лідерства на протидію США, тоді як ПАР намагається утримати лідерські позиції на африканському континенті та стати головним посередником у вирішенні внутрішньоконтинентальних конфліктів. Подальші дослідження безпекових стратегій країн-членів БРИКС повинні бути спрямовані на вивчення процесів впливу неінституціональних структур глобального управління на сучасну систему міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Андреев Ю. В. БРИКС : через сотрудничество – к безопасности? / Ю. В. Андреев // Пути к миру и безопасности. – 2013. – № 2 (45). – М.: ИМЭМО РАН – С. 127–129
2. БРИКС – формы диалога и сотрудничества [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mid.ru/brics.nsf/0/A8FF0CE6CA84795FC325789D003B348A>
3. Никонов В. Слово главного редактора [Електронний ресурс] / В. Никонов // Стратегия России. – 2013. – №4. – Режим доступу : http://sr.fondedin.ru/new/fullnews_arch.php?archive=1365062063&subaction=list-archive&
4. Пресс-конференция официального представителя МИД КНР Хун Ляя [Електронний ресурс] – 7 января 2013. – Режим доступу : <http://www.fmprc.gov.cn/rus/xwfw/fyrth/t1004038.shtml>
5. BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa). High Representatives on National Security [Електронний ресурс] // Ministry of External Affairs, Government of India. – March, 2013. – Режим доступу : <http://www.mea.gov.in/in-focus-article.htm?21292/BRICS+Brazil+Russia+India+China+and+South+Africa>
6. Невара А. БРИКС предлагает бороться с организаторами пиратства [Електронний ресурс] // РИА-Новости – 2013. – Режим доступу : <http://ria.ru/politics/20130111/917664705.html#ixzz2ztawTDi6>
7. Четвертая встреча высокопоставленных представителей стран БРИКС по вопросам национальной безопасности [Електронний ресурс] // Агентство Синьхуа. – 2013. – Режим доступу : <http://russian.cri.cn/841/2013/12/07/1s493587.htm>
8. Ян Цзечи встретился с советником премьер-министра Индии по национальной безопасности Шив Шанкармом Меномом [Електронний ресурс] // Посольство Китайской Народной Республики в Республике

Казахстан. – 2013. – Режим доступу : <http://kz.china-embassy.org/rus/gyzg/t1106723.htm>

9. Ян Цзечи встретился с секретарем Совета Безопасности РФ Н. Патрушевым [Електронний ресурс] // Посольство Китайской Народной Республики в Республике Казахстан. – 2013. – Режим доступу : <http://kz.china-embassy.org/rus/gyzg/t1106724.htm>

10. Мартынов Б. Бразилия в формате БРИКС [Електронний ресурс] / Б. Мартынов // Свободная мысль. – 2012. – Режим доступу : <http://svom.info/entry/294-brazilija-v-formate-brisks/>

11. Onis J. Brazil's Big Moment : A South American Giant Wakes Up [Електронний ресурс] / Juan de Onis // Foreign Affairs. – 2010. – № 6. – Режим доступу : <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/74216/>

12. Eduardo C. Lins da Silva BRICS : De acrônimo esperto a fórum influente [Електронний ресурс] / С. Eduardo // O Brasil, os BRICS ea agenda International / Apresentação do Embaixador José Vicente de Sá Pimentel. – Brasília : FUNAG, 2012. – 344 p. – Режим доступу : <http://www.funag.gov.br/biblioteca/dmdocuments/OBrasileosBrics.pdf>

13. Концепция участия Российской Федерации в объединении БРИКС. [Електронний ресурс] // утв. Президентом Российской Федерации В. В. Путиным. – 9 февраля 2013. – Режим доступу : http://www.mid.ru/brp_4.nsf/newsline/D23D45D62C00F78E44257B35002ACD50

14. Толорая Г. БРИКС : попытка согласования долгосрочной стратегии [Електронний ресурс] / Г. Толорая // Российский совет по международным делам. – 2013. – Март. – Режим доступу : http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=1506#top

15. India's Foreign Relations-2012. Documents [Електронний ресурс] / Introduced and Edited by Avtar Singh Bhasin. – New Delhi : GEETIKA, 2013. – 2241 p. – Режим доступу : www.mea.gov.in/Images/pdf/India-foreign-relation-2012.pdf

16. В Китае опубликован доклад о национальной безопасности страны [Електронний ресурс] // Международное радио Китая. – 2014. – Режим доступу : <http://russian.cri.cn/841/2014/05/06/1s510374.htm>

17. Правительство Китая опубликовало "Белую книгу" по национальной обороне [Електронний ресурс] // Новости Китая. – 2013. – Апрель – Режим доступу : <http://china24news.com/politics/221-china-issues-white-paper-on-national-defense>

18. Шубин В. Зачем Южной Африке БРИКС и зачем БРИКСУ Южная Африка [Електронний ресурс] / В. Шубин // Индекс безопасности. – 2013. – № 2 (105), т. 19 – С. 57–70 – Режим доступу : <http://www.pircenter.org/media/content/files/11/13730353600.pdf>

Надійшла до редколегії 17.11.14

M. Zaitseva, соискатель

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

КОНЦЕПТ МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СТРАТЕГИИ СТРАН БРИКС

Проанализирована безопасность как составляющая взаимодействия Бразилии, России, Индии, Китая и ЮАР в рамках объединения БРИКС и определены подходы стран-членов к сотрудничеству в сфере международной безопасности; также установлено, что страны БРИКС рассматривают форум как инструмент укрепления своего международного авторитета и как перспективу углубления многосторонних отношений.

Ключевые слова: БРИКС, Бразилия, Российская Федерация, Индия, Китай, Южно-Африканская Республика, международная безопасность.

M. Zaitseva, Post-Graduate Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CONCEPT OF INTERNATIONAL SECURITY IN THE STRATEGY OF THE BRICS

In the article are analyzed the security as a component of the interaction of Brazil, Russia, India, China and South Africa in the BRICS and defined approaches of member countries to cooperate in the field of international security; also established that the BRICS countries consider this forum as a tool to strengthen its international prestige and as a prospect of deepening multilateral relations.

Keywords: BRICS, Brazil, Russian Federation, India, China, South Africa, international security.

УДК 328.16(477)

В. Головченко, д-р політ. наук, проф.,
В. Матвієнко, д-р іст. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ПОДВІЙНА АНЕКСІЯ КРИМУ РОСІЄЮ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто маловідомі й суперечливі міжнародно-політичні чинники та обставини змін державного статусу Кримського півострова з кінця XVIII ст.; окремої уваги надано аналізу українсько-кримських взаємин і правомірності входження півострова до складу Української держави.

Ключові слова: автономія, міжнародний договір, переговори, українсько-російські відносини.

Неспровокована збройна агресія Росії проти України й подальша кремлівська анексія Криму в березні 2014 р., що порушила низку чинних міжнародних договорів (Гельсінський заключний акт Народи з безпеки і співробітництва в Європі 1975 р., Будапештський меморандум про гарантії безпеки Україні 1994 р., Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Украї-

ною і Росією 1997 р. та Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон 2003 р.), актуалізували аналіз міжнародно-політичного виміру кримської проблеми. Тому автори статті здійснили спробу ретроспективного огляду згаданої проблеми в контексті міжнародних відносин у Чорноморському регіоні.